

Handledning och lärande utifrån studentcentrerad pedagogik

Anna Pålsson

Problematisering

Projektet "handledning och lärande utifrån studentcentrerad pedagogik" utvecklades för att det fanns ett behov av att ett mer studentcentrerat lärande i uppsatskursen. Kursutvärderingarna visade att studenter upplevde att de fick olika förutsättningar att nå målen, och att vi lärare bedömde dem olika. Kursen innehöll mycket omvårdnadsvetenskap och vi ställde krav på studenterna att de skulle reflektera vetenskapligt, men när det gällde pedagogiskt förhållningssätt arbetade vi mycket olika. Vi fokuserade på vad undervisningen skulle innehålla istället för hur undervisningen skulle genomföras. Det visade sig att vi lärare behövde reflektera vetenskapligt kring våra pedagogiska insatser. Många pedagogiska insatser var väl genomtänkta medan andra saknade vetenskaplig förankring. Några av de utmaningar som vi ställdes inför bottnade i synen på lärande och undervisning. Det förelåg således ett behov av att diskutera synsätt beträffande studentcentrerat lärande.

Studentcentrerad pedagogik kan upplevas vara både komplext och mångfacetterat. Enligt SFS (2013) innebär det att möta varje student där de befinner sig kunskapsmässigt. Det innebär också att skapa en stimulerande lärandemiljö som engagerar och motiverar studenterna att reflektera utifrån deras egna erfarenheter. Det leder till att studenterna tillåts växa utifrån sina egna förutsättningar och utvecklar självständighet. Studentcentrerad pedagogik kan stärka studenterna i lärandeprocessen och leda till utvecklat lärande (Attard, Di Ioio, Geven, & Santa,

2010; Lauvås & Handahl, 2015). Enligt UKÄ (2015) ska den studentcentrerade undervisningen främja självreflektion och engagemang i studenternas lärandeprocesser. Studenterna bör ha en aktiv roll i lärandeprocessen för att utveckla självständighet. Det är således angeläget att utveckla studentcentrerad pedagogik för att åstadkomma studentcentrerat lärande.

Det svenska utbildningssystemet omorganiserades under Bologna-processen, med början 2007, och en av målsättningarna har varit att universitet och högskolor skulle utarbeta lärandemål som uppmuntrar till studentcentrerat lärande i utbildningarnas kursplaner (a.a.). Attard et al. (2010) beskriver att det har utvecklats ett paradigmskifte beträffande studenternas lärande och lärarens roll. Fokus har förflyttats från lärarens undervisning till studenternas lärande. Forskningen visar att studenterna lär sig mer när läraren främjar diskussioner och uppmuntrar studenter att berätta för varandra. Därför har lärarens roll förändrats från att vara den undervisande som förser studenter med kunskap, till att bli den som leder studentgruppen framåt utifrån studentcentrerade lärandeprocesser. Emellertid ställer det andra krav på lärare inom högre utbildning. Det kommer ständigt nya forskningsrön inom området, men det är delvis oklart hur lärare har hanterat paradigmskiftet. Enligt Ellis (2016) framkom det att det fanns lärare som inte tillämpade studentcentrerad pedagogik, trots att de ansåg sig ha kunskaper. Det visade sig att de gjorde tappra försök att implementera det i sin undervisning, men det framkom att förändringen var en tidskrävande process, och att tidsbrist var en barriär för implementering. Studien identifierade hinder och möjligheter till utveckling. Det visade sig att det förelåg fördomar kring studentcentrerat lärande. Det framkom att lärare befärade att studenterna skulle göra motstånd mot studentcentrerat lärande och föredra att läraren försåg dem med kunskap.

Andra hinder var rädsla för att undervisningen skulle bli undermålig om studenterna själva skulle söka kunskap och ta ansvar för sin egen utveckling. Det är fortfarande oklart vad som hindrar spridning av studentcentrerat lärande, men stöd från ledningen ansågs vara en god möjlighet för att implementera och sprida studentcentrerat lärande. Det föreligger således ett behov av att implementera och sprida studentcentrerad pedagogik.

Syfte

Syftet med projektet var att förbättra och utveckla handledning och lärande utifrån studentcentrerad pedagogik bland lärare som handleder och examinerar paper i sjuksköterskeprogrammet.

Teoretisk förankring

Kvalitetsprojektet har skett i samverkan med pågående programutveckling och utgår från den personcentrerade modellen enligt McCormack and McCance (2016). Personcentrerat förhållningssätt definieras med utgångspunkt i den enskilda personens utveckling och dess omgivande kontext. Den enskilda personens utveckling, önskemål, drömmar och behov, upplevelse av hälsa eller känsla av välbefinnande. Ramverket betraktar personen ur ett samhällsperspektiv med omgivande värderingar, relationer och resurser. Det kan innebära att tillvarata de resurser som finns hos individen och att använda dessa som en hävstång i strävan efter hälsa och välbefinnande. Teorin utgår från personcentrering och inkluderar omgivande kontext, behov av omvårdnad samt personcentrering ur ett samhällsperspektiv.

Den Personcentrerade modellen enligt McCormack and McCance (2016) fungerar både som omvårdnadsteori och organisationsteori vid förändringsprocesser inom personcentrerade kulturer. Det gör modellen unik eftersom det är den första omvårdnadsteorin som lyfter komplexiteten med organisationen kring omvårdnaden. Det är en heuristisk modell som handlar om att utveckla personcentrerade kulturer. Modellen var extra lämplig till projektet, då den utformats för att arbeta med förändringsprocesser beträffande värderingar, ömsesidig respekt och förståelse för varandra. Den personcentrerade modellen strävar efter "human flourishing" som kan översättas med att växa som människa, eller att alla ska kunna bli sitt bästa jag. Att blomma är ett givande och ett tagande och kan förklaras som energiskapande processer av och med varandra, som genererar hälsa på arbetsplatsen. Human flourishing är således vägledande i den personcentrerade processen och anger riktningen mot en ny kultur på den personcentrerade arbetsplatsen. Det innebär att sträva efter välbefinnande och balans. Den personcentrerade modellen har utarbetats inom människovårdande miljöer där lärare, studenter, patienter och sjuksköterskor verkar. Det innebär att teorin är lika relevant i den verksamhetsförlagda utbildningen som i den campusförlagda utbildningen (McCormack & McCance, 2016).

Genomförande

Vi var 20 deltagare som träffades fem gånger för att fördjupa oss i pedagogiska utmaningar kring studentcentrerad pedagogik. Alla projektdeltagarna handledde eller examinerade paper i sjuksköterskeprogrammet. Varje seminarium följde strukturerade aktiviteter. Vi arbetade utifrån specifika frågeställningar som utgick från studentcentrerat lärande enligt UKÄ:s målsättningar (2015). Vi arbetade med prioriterade områden som pe-

dagogik, hållbar utveckling, jämställdhet och examination. Deltagarna ombads att ta med sig egna erfarenheter/problem/behov som belyste frågeställningarna inför varje seminarium. Vi arbetade i reflekterande konstruktiva processer för att komma vidare med våra erfarenheter. Vi inledde varje seminarium med reflektionsunderlag ca 20 min. Därefter delades deltagarna in i små grupper ca 4-6 i varje grupp, och diskuterade i 70 min. För att utveckla det pedagogiska förhållningssättet hade vi återsamling och diskussion om hur vi skulle arbeta vidare utifrån den dagens diskussioner. Vid varje träff dokumenterades förändringsarbetet i ett tankeschema. Tankeschemat bestod av tre faser som inkluderade erfarenheter som vi ville jobba med, hinder och möjligheter, samt förslag på lösningar och hur vi skulle arbeta vidare. Därefter valde alla en uppgift att implementera i det vardagliga arbetet till nästa seminarium. När vi återförenades presenterade vi våra uppgifter för varandra och diskuterade gemensamt hur vi skulle komma vidare.

Resultat

Projektet studentcentrerad pedagogik har medfört betydande resultat och förändringar. Enligt utvärderingen har lärarnas förhållningssätt gentemot studenter förändrats. Projektet har bidragit till ökad medvetenhet beträffande eget arbetssätt. Till sammans har vi utvecklat fördjupade pedagogiska diskussioner som har stärkt oss i vår yrkesutövning. Det har inneburit att vi kan vara mer öppna och raka i kommunikationen än tidigare. Vi har arbetat mer medvetet med att förstå studenternas utgångspunkter och tillvarata deras resurser. Andra betydelsefulla insikter var att våga släppa kontrollen och ge studenter mer ansvar. Vi har också uppmuntrat varandra till att utmana studenterna mer. Det framkom att vi har utvecklat förståelse för studenternas självständighet i lärandeprocessen. Vi har sett

studenternas ansvarstagande växa när vi tillämpat ett mer studentcentrerat förhållningssätt.

Projektet har medfört att vi kände att vi behövde arbeta mer strukturerat med jämställdhet både gentemot studenter, men också i lärarkollegiet. De reflektioner som framkom handlade om att förstå hur våra värderingar skapar förväntningar på studenterna, samt vilka konsekvenser det kan få beträffande studenternas lärande. Framöver kommer vi att beakta hur jämställdhet kan bli synligt i lärandemålen. Det framkom också önskemål om pedagogisk temakurs i jämställdhet.

Projektet har indicerat ett behov av att arbeta mer strukturerat med återkoppling och bedömning i hela programmet. Den stora utmaningen blir att hantera både formativ och summativ bedömning. I framtiden kommer vi att ge studenterna återkoppling i god tid före examination, för att de ska ges möjlighet att identifiera behovet av utveckling och ta ansvar för sitt eget lärande innan examinationen. På det sättet ger vi studenterna möjlighet att kunna påverka sina betyg och undvika känslan av maktlöshet. Dessutom kommer vi att överblicka lärandemålen för att beakta huruvida lärandemålen avancerar i förhållande till studenternas progression genom hela utbildningen

Analys

Projektet utvärderades av medarbetarna med hjälp av en enkät och det framkom att det ges väldigt varierande förutsättningar att arbeta studentcentrerat trots att lärarna jobbar i samma program. Det är således betydelsefullt att man tillsammans tar ansvar för arbetsmiljön och de förutsättningarna som finns på arbetsplatsen. Det skapades även studentutvärderingar för att utvärdera studentcentrerat lärande i uppsatskursen. Det är i nuläget för tidigt att dra några slutsatser beträffande relationen

mellan studentcentrerat förhållningssätt och studenternas lärande. Däremot är det intressant att följa utvecklingen i kommande studentutvärderingar. Systematiska utvärderingar kan bli värdefulla för att förstå studenternas behov av lärarledda insatser, samt för att nå kvalitetsmålen enligt UKÄ. Dessutom identifierades ett behov av att inventera vilka pedagogiska metoder/modeller som används i programmet för att kunna kartlägga förhållningssättet till studenternas lärande. Kartläggningen kan bidra till att överblicka och identifiera behovet av utveckling inför sjuksköterskeprogrammets självvärdering. Studentcentrerad pedagogik kommer framöver att bli en stående punkt på coachingmöten och programträffar för att sträva efter kontinuerlig utveckling av det studentcentrerade lärandet.

En annan betydelsefull framgångsfaktor var att skapa en öppen atmosfär som medförde att alla vågade berätta om sina erfarenheter. Det visade sig att det normkritiska förhållningssättet var betydelsefullt även i förändringsprocessen. Enligt Powell och Ah-King (2013) skapar normkritisk pedagogik en tillåtande atmosfär och bidrar till ett inkluderande förhållningssätt som gynnar mångfald, kunskapsutveckling och kreativitet som också medför möjligheter till utveckling av ny kunskap och nytt arbetssätt. En annan vinst var att vi utvecklade och genomförde en högskolepedagogisk temakurs i personcentrerat förhållningssätt parallellt med pågående kvalitetsprojekt. Det visade sig att flera i kollegiet ville fördjupa sig mer i vetenskaplig litteratur och dokumentera sitt förändringsarbete.

Medan projektet pågick uppmärksammade jag att uppföljningen av de enskilda uppgifterna var betydelsefull för att kunna utveckla och förbättra verksamheten. Det förelåg ett behov av att utveckla kunskaper i samverkan med andra lärare för att få vidgade perspektiv. Det faktum att vi reflekterade

över våra uppgifter tillsammans medförde att vi kunde stötta varandra i processen och utveckla nya förhållningssätt på ett långsiktigt plan. Det var givande att få reflektera tillsammans, men vi kände på seminarierna att vi ville gå ännu djupare in i ämnet, och att tiden var för kort. För att generera djuplärande kan man förslagsvis bearbeta samma tema två gånger och arbeta med en förändringsuppgift under tiden. På det sättet skulle vi kunna fördjupa oss under en längre tid och bidra till gemensam återkoppling och uppföljning. Förslag på ytterligare forskning kan vara att undersöka responsivitet vid förändringsprocesser för utveckling av studentcentrerat lärande med hjälp av reflekterande samtal.

Under projekttiden framkom många reflektioner som bidrog till förändringar mot en mer studentcentrerad pedagogik. De förändringar som inte kunde påverkas var förutsättningar i omgivningen. För att generera kontinuerlig utveckling beträffande studentcentrerad pedagogik krävs fler insatser på det organisatoriska planet och på samhälls nivå. Därför avslutar jag med att utmana den akademiska organisationen. En reflektion som gjorts under projektets gång är att det finns en ämnesansvarig person som säkerställer ämnets vetenskapliga utveckling inom alla utbildningar, men det finns ingen motsvarighet inom det pedagogiska ansvarsområdet. Det föreligger således ett behov av att utveckla en pedagogiskt ansvarig person inom varje program, som överblickar och ansvarar för vetenskaplig förankring inom pedagogik för att generera kontinuerlig pedagogisk utveckling inom högre utbildning.

Referenser

Attard, A., Di Ioio, E., Geven, K., & Santa, R. (2010). *Student Centered Learning, An insight into theory and practise*. Bukarest: Partos Timisoara.

- Ellis, D. M. (2016). The role of nurse educators' self-perception and beliefs in the use of learner-centered teaching in the classroom. *Nurse Education in Practice*, 16, 66-70.
- Lauvås, P., & Handahl, G. (2015). *Handledning och praktisk yrkest teori* (Tredje upplagan ed.). Lund: Studentlitteratur.
- McCormack, B., & McCance, T. (2016). *Person-Centred Practice in Nursing and Health Care* (second edition ed.). New Jersey: John Wiley & sons Inc.
- Powell, S., & Ah-King, M. (2013). Integrating gender perspectives on teaching and subject content at a natural science university in Sweden. *International Journal Of Gender, Science And Technology*, 5, 53.
- SFS. (2013). Studentens lärande i centrum. Sveriges förenade studentkårer om pedagogik i högskolan. Retrieved from Stockholm:
- UKÄ. (2015). Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG). Stockholm: Universitetskanslerämbetet.